

SUR DİBİNDE

Oyun, 1 Perde

Yazan:

TANKRED DORST

Türkçesi:

SEDAT VEYİS ÖRNEK

Devlet Tiyatroları Oyun Arşivi'nden

TANKRED DORST, Thüringen'de doğmuştur. 35 yaşındadır. Münih'te oturmaktadır. Öğrenimi sırasında, Kukla Tiyatrosuna yeni anlatım imkânları kazandıran "Küçük Oyun" adlı Kukla Tiyatrosunu yönetmiştir. Kukla Tiyatrosu üstüne iki de küçük kitabı vardır.

"Mannheimer Dramatiker" in açtığı yarışmada "Sonbaharda Cemiyet" adlı oyunu ile birincilik kazanmış, adını geniş bir çevreye duyurmuştur.

"Dönemeç", "Clemens için Özgürlük" ve "Sur Dibinde" adlı oyunları sahneye konmuştur.

S u r D i b i n d e

K i Ő i l e r :

Genç bir kadın
Bir asker
Şişman bir subay
Zayıf bir subay

S a h n e :

Kent surunun önü

Büyük duvarın önünde bir kadın durur ve yukarıya doğru bağıırır.

KADIN: İmparator! İmparator! İmparator! İmparator!
İmparator! İmparator!

ŞİŞMAN SUBAYIN SESİ (çok yukardan gelir): Bir kadın im-
paratorla konuşmak istiyor.

KADIN: İmparator! İmparator! İmparator! AŞağıya bak!

ŞİŞMAN SUBAYIN SESİ: Bir kadın imparatorla konuşmak istiyor.

ZAYIF SUBAYIN SESİ (çok yukardan gelir): Ne istiyormuŐ impa-
ratorndan?

ŞİŞMAN SUBAYIN SESİ: Ne istiyorsun kadın?

KADIN: Ben asker Hsüeh Li'nin karısıyım.

ŞİŞMAN SUBAYIN SESİ: Asker nerede?

ZAYIF SUBAYIN SESİ: Ölmüş olmasın sakın?

KADIN: Onu saklamak için yorulmayın. Nerede olduğunu biliyorum. Güney kapısındaki nöbetçilerin yanında.

ZAYIF SUBAYIN SESİ (alaylı): Subaylar! İçinizde Hsüeh Li'yi tanıyan var mı?

ŞİŞMAN SUBAYIN SESİ: Karısı surun ordaki ırmağın kıyısında diz çökmüŐ duruyor.

KADIN: Gönlü yüce kişiler! Saygı değer subaylar! Görüyorsunuz ki, daha gencim. Yoldan, mısır tarlalarından

ağrı nasıl koştuğumu gördünüz mü? Köylüler beni kovaladılar. Onların önü sıra kaçıttım. Yorulmadım. Burada, surun dibindeyim. Kollarıma bakın. Bu kollar iki kova-yı taşıyabilir. Bu kollar bir erkeği sımsıkı tutar. İki, bilemediniz üç parmakla öyle bir tutar ki, adam artık bir yere kıpırdayamaz. Yukardan ağrı, akbabalar gibi keskin bir bakış fırlatın da, bir görün: yüzümde tek bir kırışık yoktur. Kara kaşlı, kara gözlüyüm. Kurnazım, yufka yürekliyim.

ZAYIF SUBAYIN SESİ: Ne istiyor?

ŞİŞMAN SUBAYIN SESİ: Kadın, ne istiyorsun? Aşağıya, yanına geleyim mi? Birlikte iyi eğleniriz herhalde?

KADIN: İmparatoru görmek istiyorum. Askere giden kocamı geri versin bana!

ZAYIF SUBAYIN SESİ: Asker olan mı? Durumu iyidir onun.

ŞİŞMAN SUBAYIN SESİ: Onun durumu iyidir, kadın. Giyimi-kuşamı, yemesi-içmesi yerinde. İyi bakılıyor ona. Az-çok kadınlardan da nasibini alıyor.

KADIN: Ama ben iyi değilim saygı değer subaylar! Durumumu bir bilerseniz! Ben, asker Hsüeh Li'nin karısı, çok geceler var ki, yalnız yatıyorum. Duvarlarla konuşuyor, rüzgârlara sesleniyorum.

ZAYIF SUBAYIN SESİ: İnsanın bununla yetinmesi gerekir kadın. Kocanın imparatorun askeri olması, saygı değer bir şey değil mi sence?

KADIN: Elbette gönlü yüce kişiler! Elbette saygı değer bir şeydir. Ama bunun bana faydası ne? Aldatadağım onu. Biliyorum, aile hayatının erdemleri, evli bir kadının görevleri vardır. Ama kocam bana gelmezse, aldatacağım onu.

ZAYIF SUBAYIN SESİ: Kendi isteğiyle geldi. Ne diye geri dönsün?

KADIN: İmparator aldı onu. Bunu biliyorum. Gerçek budur. İmparator kocamı geri versin bana. İmparator! İmparator! İmparator!

ŞİŞMAN SUBAYIN SESİ: Hâlâ imparatora sesleniyor.

ZAYIF SUBAYIN SESİ: İmparator asker Hsüeh Li'yi tanır mı ki? (Gülüşmeler)

ŞİŞMAN SUBAYIN SESİ: İçinizde Hsüeh Li'yi tanıyan var mı?

ZAYIF SUBAYIN SESİ: Sağ mı bakalım? (Sessizlik)

KADIN: Ben tanırım onu. Zifiri karanlık bir gecenin ortasında tanırım onu! Balık kokar. Sesi dumanlıdır. Susam yapraklarından, kenevir kabuğundan yapılmış tütün içerdi. Bu elbette sizin gibi hassas burunlu baylar için hoş değildir. Güldüğünde, otuz askerin içinde tanırım onu.

ŞİŞMAN SUBAYIN SESİ: Kocasını tanıdığını söylüyor.
(Gülüşmeler)

KADIN: Yukarda gördüklerimin içinde değil o --- İmparator!
İmparator! İmparator!

ZAYIF SUBAYIN SESİ: Böyle bağıırıp durursa, imparator duyacak. Öldürelim onu!

ŞİŞMAN SUBAYIN SESİ: Kızgın yağ dökelim!

ZAYIF SUBAYIN SESİ: Susmazsa, bir kazan dolusu kızgın yağ dökelim üstüne.

ŞİŞMAN SUBAYIN SESİ: İmparator geliyor.

KADIN (korkmuş): İmparatoru görüyorum. Tepeden tırnağa pullara bürünmüş. Sanırsın sabah güneşinde bir balık. Benim için geldi. Korkuyorum. Huzurunda yere kapanıyorum.

ŞİŞMAN SUBAYIN SESİ: İmparator askerler arasında kocanı tanıyıp tanıyamıyacağını sorduruyor.

KADIN: Güneşi arkama alırsam, ossaat tanırım onu.

ŞİŞMAN SUBAYIN SESİ: İmparator denemek istiyor seni. Askerlerini surun üstünde sıralıyor. Bak bakalım, içlerinde kocanı tanıyacak mısın?

KADIN: Peki, tanırırsam?

ŞİŞMAN SUBAYIN SESİ: Seninle gidebilir.

KADIN: Söz veriyor musunuz?

ZAYIF SUBAYIN SESİ: Bize güvenmiyor musun?

KADIN (kararlı): Zaman kaybetmeyiniz! Hadi bakalım, çabuk!

ZAYIF SUBAYIN SESİ: Şimdi, dün güney kapısını savunan birlik yürüyor, kadın.

(Yukarda görünmeden askerlerin yürüyüşü)

KADIN: Dört, beş, altı... Altı kişi. Zırhları, miğferleri güneşte parlıyor. Yüzlerini göremiyorum. Hepsi de aynı biçimde yürüyor. Kocamı aralarında nasıl bulup da çıkarırım?

ZAYIF SUBAYIN SESİ: İlerle, kadın! Ne bekliyorsun?

KADIN: Öyle zor ki. Ama şu... ötekilerin ardı sıra yorgun-argın yürüyen... ötekilerden daha düşünceli. Odur işte!

ZAYIF SUBAYIN SESİ: İşte şimdi buldun onu!
(Aşağıya kamıştan yapılmış bir bebek atılır. Askerlerin gülüşmeleri...)

KADIN (kızgın): Yalancılar! Sizi gidi ayyaş ölüm tutsakları sizi! Demek benimle eğleniyorsunuz.

ŞİŞMAN SUBAYIN SESİ: Kadın, kes sesini!

KADIN (uysal): Bağışlayın, güçlü yüce kişiler! Gereken saygılı göstermekte kusur işledim.

ZAYIF SUBAYIN SESİ: Sakın Hsüeh Li ölmüş olmasın?

KADIN: Sağlandı, güçlü kuvvetliydi. İnanın bana!

ZAYIF SUBAYIN SESİ: Güney kapısında bir sürü insan öldü. Onlar da sağlandı, güçlü kuvvetliydi.

KADIN: Zincire bağlı bir muska var boynunda. Onu korur.

ZAYIF SUBAYIN SESİ: Sen bu boş inançlarını, kocakarılarına sakla!

KADIN: Muskanın üstünde adım yazılıdır: Fan Chin-ting. Kocam öldüyse, muskayı bana vermeniz gerekir.

ZAYIF SUBAYIN SESİ: Dün ölenlerin elbiseleri daha çıkarılmadı üstlerinden.

ŞİŞMAN SUBAYIN SESİ: İmparator acıdı sana. Güney kapısındaki askerlere emir verdi. Surun üstünde sağlam sollu yürüyecekler. Kocan sağsa, onların içinde olması gerekir.

KADIN: İmparatora teşekkürler. Önünde saygı ile eğiliyorum.

(Yukarda, askerlerin görünmeden yürüyüşü)

KADIN: Sekiz, dokuz, on, onbir... Ne kadar da çoklar! Onbeş! Hepsinin de ağır kalkanları, zırhları, tolgaları var. Kocamı nasıl tanıyabilirim ki? Şu yüz siperini kaldıran... Hsüeh Li mi? Keten gömleğinin içinde bile sıcaktan bunalırdı hep- Şu, Hsüeh Li'dir.

ŞİŞMAN SUBAYIN SESİ: Hangisi?

KADIN (ısrarla yukarıyı işaret eder): O! O! O!

ZAYIF SUPAYIN SESİ: Aşağıda bir kadın var. Seni istiyor. Kadının kocası Hsüeh Li sen misin?

ASKERİN SESİ: Evet.

KADIN: Aşağı gel Hsüeh Li. Çıkar tolganı. Şehirde satarız.

Bir avuç mısır atıver ağzına! Yolumuz açık bizim.

ASKERİN SESİ: Aşağı gelmek isterim, ama gelemem ki.

KADIN (canlı): Gel aşağı! İyilik sever kişiler, beni bağışlayın. Yüce imparatorun önünde yere kapanıyorum - Ama ben genç bir kadını. Saygı değer subaylar kocamı istememi anlayacaklardır- Aşağı gel, Hsüeh Li. Ne baklıyorsun?

ASKERİN SESİ: Gelemem.

KADIN: Korkak! Zavallı tutsak! Ayakkabılarını çıkarınca herkesten daha hızlı koşmaz mısın? Üstüne ok attıklarında, eğilip iki büklüm olmasını bilmiyor musun?

ASKERİN SESİ: Gelemem.

ŞİŞMAN SUBAYIN SESİ: Dinle kadın! Yüceliğinin doruğundan aşağıya bakan imparator acıdı sana. Askerin seninle gitmesini buyuruyor. Ancak gitmeden önce, nikâhlı karı koca olduğunuza bizi inandırmanız gerek.

ZAYIF SUBAYIN SESİ: Gözümüzü dört açıp bakacağız! İmparatoru aldatırsanız, asker öldürülecek, sen de ırmağa atılacaksın. Anladın mı?

ŞİŞMAN SUBAYIN SESİ: Kabul mü?

KADIN: Hsüeh Li, benim nikâhlı kocam, aşağı gel. Gel de, dört yıl nasıl beraber yaşadığımızı yüce imparatora gösterelim. Yoksa korkuyor musun?

ASKERİN SESİ: Geliyorum.

ZAYIF SUBAYIN SESİ: Dur bakalım asker! Askere gelirken karının sana verdiği şu zincirli muska nerede?

ASKERİN SESİ (bir suskudan sonra): Yok.

KADIN (çabucak aklına gelmişcesine): Satmıştır. Hsüeh Li'yi bilirim. Üç sepet pirince vermiştir. O böyledir zaten.

ZAYIF SUBAYIN SESİ: Asker! Düşün, taşın! İstersen geri dönebilirsin. Kaledeki kapıyı oyun süresince açık tutacağız.

KADIN: Sağ kaldıkça, geri alamazsınız onu.

ŞİŞMAN SUBAYIN SESİ: Bekle kadın! Bakalım, kim kazanacak?

ZAYIF SUBAYIN SESİ: Gözünü aç kadın! Dikkat et, Hsüeh Li! Yukardan ağıri sizi seyretmek imparatorun hoşuna gidiyor. Nöbetçiler mızraklarını Hsüeh Li'ye çevirmişler. Kaçıp kurtulamazsınız. İşin nasıl olup biteceğini görmek istiyoruz.

KADIN (kendi kendine): Ah! Mızraklardan ve imparatorun bakışından ne kadar korkuyorum. Çünkü surdan aşağı inen ve bana doğru gelen adamı tanımıyorum. Onu hiç görmedim. Ama nikâhli kocam kendini göstermediğine göre, artık bir daha gelmeyecek demektir. Öyleyse ben de bunu almak isterim. Yanlış bir cevap vermemesi için, onunla beceriklice konuşmam gerek. Bana gelmek istiyor. Saygı değer subayların buyurdıkları tehlikeli oyuna girişmek için, cesaretimi toplamalıyım. İmparator benden bir erkek aldı; bana bir erkek vermek zorundadır.

ADAM (gelmiştir. Kendi kendine): Korkuyorum. Çünkü orada duran kadını tanımıyorum. Karı-koca olmadığımızın farkına varırlarsa, beni öldürecekler. Bu tehlikeli oyunu göze aldıysam, yukarda, kaledeki görevimden duyduğum tiksintidir.

ZAYIF SUBAYIN SESİ: Niye öyle biribirinizden o kadar uzak duruyorsunuz?

KADIN: Yeniden görüşmenin büyük sevinci ağzımızı dilimizi bağladı. Sevinçten put kesildik de, ondan konuşamıyoruz.

ADAM: Karım!

KADIN: Hsüeh Li, kocam benim!

(Biribirlerini selâmlarlar. Surdaki iki aralıktan, her iki subay da girer. Maskeye benzer başlıkları ve zırhları vardır. Her ikisi de maske ve zırhları içinde insana korku verecek kadar büyük görünürler. Aralıktaki basamığın üstüne, tıpkı bir duruşmayı yürüten kimseler gibi otururlar.)

ZAYIF SUBAY: Dikkat! Asker Hsüeh Li'nin karısı! Başla bakalım, tanışmanız nasıl oldu?

KADIN (Adam'a): Tembeldin.

ADAM: Tembel mi?

KADIN: Bir çuval mısır sapı gibi uyuştun; kırılıp, ırmağın akıntısına düşmüş bir dal gibi avareydin; köyümüzdeki yargıç gibi tembeldin -bu uygunsuz benzetmeye izin verirseniz eğer- Irmağın aşağısında oturup da, suya tükürmüyor muydun? Balıklar sana bakıyorlardı. Eve, balık yerine bir sepet dolusu lâf getirmiyor muydun? Oysa, iki balık gibi çevik ellerin vardı. Öyle değil mi?

ADAM: Öyle, öyle ama, düşüncelerim vardı.

KADIN: "Buraya bakın! Kılçıklı bir balık yakaladım.

Adalet bakanının boğazına batar!" diye bağıırıyordun.

Hem de böyle kem sözlerle! Sonra: "Bakın buraya! Ben bu balığı yararsam, karnından ne çıkar? Maliye Bakanlığına tayinim! Bekleyin de, kanunlar çıkarayım!" Farfarının biri, demiştim. Dünyayı düzeltmek sanki o kadar kolaymış! Aptal kızlar da, çeşme başında, durmuş seni dinliyorlardı. Değil mi? Nasıl da dinliyorlardı. Bu, insanı otların arasına sokacak cinsten bir delikanlı, diyorlardı. Bu, pirinç tarlasını bir günde ekecek soydan! Ve geceleyin ne yaptığını...

ŞİŞMAN SUBAY: Geceleyin ne yapıyormuşsun, Hsüeh Li?

ADAM (duraklıyarak): Aman efendim.

KADIN: Söylemez ki! Söylemek ister mi hiç? Yargıcın karısı Hsüeh Li'nin geceleyin ne yaptığını, evindeki alçak gönüllü hizmetçisinden, yani benden daha iyi biliyordu.

ZAYIF SUBAY: Peki, yargıç?

KADIN: Yüksek bir adalet memurunun hakkında kötü şeyler söylemekten Tanrılar korusun beni! Uyuyordu.

ŞİŞMAN SUBAY (Adam'a): Eee, Hsüeh Li, söyle bakalım, nasıldı yargıcın karısı?

ADAM: Unuttum, gitti.

ZAYIF SUBAY (güler): Cevaba bak sen!

KADIN: Ama benimle çeşme başında buluşuyordun, Hsüeh Li.

ZAYIF SUBAY: Öyle mi?

ADAM: Rasgele uğruyordum. Tanımıyordum onu.

KADIN: "Testin de ağır, Fan Chin-ting" dedin. Yargıcın karısı, "Fan Chin-ting" diye bana seslendiği zaman adımı işitmiştin.

ADAM: Fan Chin-ting... Oldukça uzağa taşıyacaktın testini.

KADIN (bu sahneyi oynamaya başlar): Evet, köylere giden yargıcın evine.

ADAM: Yardım edeyim mi?

KADIN: Yolu bilirsin. Tarlalardan, bahçeler arasından geçer. Epey uzaktır.

ADAM: Dosdoğru gitmek daha iyidir. Gidelim.

KADIN: Ama ben, bütün gün su başında oturup duran birine, bu yol belki uzun gelir diye düşünmüştüm. Testiyi taşımaktan vazgeçer de, yolda bırakırsa, n'aparım? Köydeki

kızlar, "Boğa gibi güçlü kuvvetli olan Hsüeh Li, testiği evin önüne kadar taşımadı bile. Sana abayı yaktığını mı sanıyorsun?" diye gülererek alay ederler sonra.

ZAYIF SUBAY: Dur bakağım kadın! Boyna kendinden söz ediyorsun. Bize öyle geliyor ki, bu anlattıklarından Hsüeh Li'nin pek haberi yok.

(Adam ve Kadın yürürler. Adam su testisini taşıyormuş gibi yapar)

ADAM: Doğrudur. Çok konuşur o! Yol boyunca ben terledim, o konuştu durdu. Testisini niye taşıyorum diye kızıyordum kendime.

KADIN: Hsüeh Li, testiği bir erkek gibi taşıyorsun. Şu pazuya bak. Ama pazundan bana ne? Testiği taşıtıyorum diye sana tutulduğumu sanıyorsun herhalde. Bakmıyorum bile sana--- Balığı haşlama mı yersin, kızartma mı?

ADAM: Kızartma.

KADIN: Ama ben yağda kızartmayı bilmem ki... Haşlama yaparım. Güzel kokulu yedi çeşit otları haşlarım. Bak şu işe! Birlikte yemek yiyemeyeceğiz demek! Balığı değerinden fazlasına satmayı becerebilir misin?

ADAM: Bu tüccarın işidir, balıkçının değil.

KADIN: Desene açlıktan öleceğiz. Testiği yargıcın evine taşıman umurunda değil, Hsüeh Li. Testiği ağır geliyorsa, yere bırakabilirsin! Uyurken sağ yanına mı, yoksa sol yanına mı yatarsın?

ADAM: Sol yanıma.

KADIN: Ben sağ yanıma yatarım. Olmadı bu. Sen soluna yattığına göre, sırt-sırta geleceğiz o zaman. Biribirimizin yüzünü göremeyiz... De bakayım, gelecek yıllar için ne düşünüyorsun? Nasıl olacak gelecek yıllar?

ADAM: Bu, yukardakilerin bileceği bir şey... Benim elimden ne gelir ki?

KADIN: Doğru, Hsüeh Li. Gelecek yılları iyi, ya da kötü yapacak olanlar onlardır. Bu işi senden daha iyi becereceklerine şüphe yok. Onların elleri seninkinden çoktur. Kırk elli ejderhadır onlar! Elleri her yerden biter. Karınlarından, omuzlarından, hattâ kulaklarından! Sana gelince, bitli bir partal içinde geçecek hayatın. Testiği yargıcın evine dek taşı bakalım miskin! Durma! İlerle! İlerle! Gel! Gel! (Subaylar'a) Sözüñ kısası

becerebildiğim kadar ilânı aşk ettim ona.

ŞİŞMAN SUBAY: Hep senin konuşmanı dinledik, kadın.

Hsüeh Li, ne söyledi?

ADAM (Durur. Testiyi yere koyar gibi yapar): Geldik işte.

ZAYIF SUBAY: (Sert) Ne dedin, onu söyle!

ADAM (ezbere okur gibi, duymadan): Seni olduğun gibi görüyorum Fan Chin-ting. O güzelim ayaklarını görüyorum, çünkü yalnayaksın. Gülüşünü görüyorum, çünkü allık satın alacak paran yok. Vücudunun arzu ile yandığını görüyorum, çünkü kapalı bir elbise giymişsin. Bu yolu senin için yürüdüm, Fan Chin-ting!

ŞİŞMAN SUBAY: Olmaz böyle şey! Sevdiği kadını kucaklamak istiyen bir âşığın böyle konuştuğu nerede duyulmuştur? Sesinin yapmacık tonu foyanı ortaya çıkardı.

ZAYIF SUBAY (oturduğu yerden sırayıp kalkar. Sert): Yakalandın Hsüeh Li! Bu, boynunun burulması demektir!

KADIN: Gönlü yüce kişiler! Sizin hassas kulaklarınızdan, yanılmaz bakışlarınızdan hiç bir şey kaçmaz, bilirim. Ama siz gerçeğin ancak bir kısmını gördünüz. İşin nasıl olup bittiği, hemen şimdi aydınlanacak. Bunun için bana yardım etmenizi rica edebilir miyim?

ZAYIF SUBAY: Hsüeh Li sana böyle dedi mi, demedi mi?

KADIN: Elbette dedi. Ama yolda değil. Ne olur, biraz sabırlı olun. Yargıcın evinin yanına gelmiştik. Yargıç eşeğine binip köylere gitmişti. Hsüeh Li, yargıcın karısının yanına gitti.

(Kadın, Adam'a bir işaret çakar. Erkek "eve" gider -bir çalılık arkasına)

ZAYIF SUBAY: Kendini ele vermesin diye yolladın onu, değil mi? Dikkat et ama!

KADIN: Yargıcın karısının yanına gitti. İlk gidişi de değildi. Söyleyin ama, doğru muydu yaptığı?

ŞİŞMAN SUBAY (yumuşak): Öyleyse yargıcın karısı senden güzelmiş.

ZAYIF SUBAY (sert): Olmaz böyle şey! Bu, yargıcın itibarının kötü bir şekilde sarsılması demektir.

KADIN (Zayıf Subay'a): Hikâyemizin olduğu gibi temsil edilmesinde, bana yardım etmek isterseniz, gerçek ortaya çıkacaktır. Yargıç, küçük eşeğine binip köylere gitmişti.

ŞİŞMAN SUBAY: Devam!

KADIN: Ah, bizim köyün yargıcı! Ne kadar kibardır. Benim gibi silik bir kadının, bir kanun adamına kara çalmak ne haddine düşmüş! Yüksek bir kanun adamının görevi, adaletle uğraşmak değil midir? Haksızlığı ve kötülüğü cezalandırmak görevi değil midir onun? Kendisinin kusursuz olması, hiç bir kötülük yapmadığı gibi, hiç bir kötülüğe de göz yummadan dayalı döşeli, güzel evinde yaşaması gerekmez mi? Bir yargıç sırf iyi bir ünle bile adaleti yerine getirir, düzeni koruyabilir. Ama adı kötüye çıkmışsa bir kez, küçük evlerde yaşayan basit insanlar ona nasıl saygı besler? Bu iş böyle değil midir, efendim?

ZAYIF SUBAY: Böyledir.

KADIN: Ama bizler, bizler ne kadar kötüyüz, ne kadar düşüğüz! Adalet önünde boynumuz nasıl da kıldan incedir. Anlayışlı yargıç da der ki: küçük insanların yaptığı şeyler küçüktür. Kuşların bile umurunda değildir. Ama güzel evlerde yaşayan bayların yaptıklarına gelince, iş değişir. Her yerde anlatılır, durulur. Sonunda bunlar kanun olur çıkar. Onun için bu şeyler kötüyse, ağır bir şekilde cezalandırılmalıdır. İyi bir yargıç böyle demez mi?

ZAYIF SUBAY: Yargıç kanunu bilmeyen küçük insanları korutarak itibarını korur.

KADIN: Efendim, şu bizim meselede yargıcı canlandırmanızı istemiştim. Böylece işin gerçekte nasıl olup bittiğini anlamış olacaksınız.

ZAYIF SUBAY: Aldatılmış yargıcı mı? Sası sası koka balıkçı, karısının koynuna girdi diye, köylülerin kendisiyle alay ettikleri yargıcı mı?

KADIN: Adalet tutkusu ile görüşünün doğruluğundan şüphe etmeyen bay kanun adamını. Üstüne toz kondurmak istemem.

ŞİŞMAN SUBAY (Zayıf Subay'a): Oyna bakalım. Eğlenmiş oluruz.

ZAYIF SUBAY: Dikkat et!

KADIN: Efendim, bu, sizin için harikulâde bir rol! Yargıç bey hatırı sayılır, ünlü bir kişidir. Konuşması tıpkı sizinki gibi serttir. Köylülerden biraz itibar da görür. Öyle bir bakışı vardır ki! Kötülerin titremesi için sadece bakışı yeter! Hububat ambarlarında, evlerde, ahır-

larda kötülük nasıl olur da yuva kurarmış? Oynak, çakır gözlü bir sıçan yavrusu! Ya... Ne diyordum, bay yargıç binmiş eşeğe, çıkmış köylere! Nasıl da size uygun bir rol, efendim!

ZAYIF SUBAY (zırhını çıkarır, basamaktan aşağı iner):
Ne yapmam gerekiyor?

KADIN: Oynamanız bile gerekmez, efendim. Aşağıya gelerseniz, yargıcın kişiliğine bürüneceksiniz. Yargıç, karısının hizmetçisiyle, yani benimle Hsüeh Li arasında olup biteni öğrenecek. Köylere gitmişsiniz, namuslu insanların hepsi sevinç içindeler. Size tütsülenmiş et, şeftali getiriyorlar; korkudan titreyen kimseler de sizi ağırlıyor, konukseverlik gösteriyorlar.

(Zayıf Subay kendisine anlatılan rolü oynamaya başlar)

Ama, yaşlı, kamburu çıkmış Yung-hsin, mısır tarlasının ardında neler söylüyor ona? Karısını ve balıkçı Hsüeh Li'ye dair bir şeyler söylüyor. Kulak asmayınız, efendim! Yolunuza devam ediniz! Yoluna devam ediyor, ediyor ama, sarı sıcağın altında iki saat bunalmış, kalmış; köyün sonundaki küçük handa mola veriyor. Masanın başındakiler ne fısıldaşıyorlar öyle? Hsüeh Li'den, balıkçıdan söz ediyorlar. Onları işitmemezlikten gelin Bay Yargıç! Çünkü siz gerçeğin yarısını kulak verirsiniz! Ama neler söylenmiyor ki! Evet, işitiyor şimdi. Diyorlar ki: "şu komşu köyün yargıçı yüce bir yargıç olabilir mi? Ortasında darağacı kurulu adalet meydanı ile güzel evi arasında iki saatlik gölgesiz bir yol var. Güzel evinde dönen şeyler hakkında konuşmak daha iyidir." Bay Yargıcın kulakları böyle şeyler için çok hassastır. Çabucak geri dönüyor. Bahçe duvarının arkasında küçük eşiğinden iniyor. Yola yukarı yürümeyip, çalılıklar arkasından gidiyor. Güzel evinde olup biteni görmek istiyor. Ama ben, hizmetçi Fan Chin-ting, geldiğini görmüştüm. -Yüce gönüllü kişiler! Densiz bir hizmetçiyi hoş görün!- (çağırır): Hsüeh Li!!! İstedığınız kadar kızınız!

ZAYIF SUBAY (yargıç rolünde): Kokmuş bir balıkçı evimin namusunu kirletir, ha! Yarın sabah erkenden, ilk rasladığım ağaca astıracağım onu! Milletten benimle alay edip güldüklerini kulaklarımla işittim.

KADIN: Hsüeh Li, çabuk dışarı gel! Gel bana! Çabuk ol! Sevdiğin bir kadına diyeceği şeyleri söyle bana!

(Adam "ev"den gelmiştir. Seremoniyle kadına doğru gider)

ADAM: Güzelim ayaklarını görüyorum, çünkü yalnayaksın. Gülüşünü, yüzünün kırmızılığını görüyorum, çünkü allık satın alacak paran yok. Vücudunun istekle dolu olduğunu görüyorum, çünkü kapalı bir elbise giymişsin. Fan Chin-ting, ben senin için geldim buraya.

KADIN: Dur! Dur! Yargıç ansızın geri geldi. (Zayıf Subay'a): Efendim, savaşığımı bağışlamanızı rica ederim. Geldiğınızı hanımınıza hemen bildireyim.

ZAYIF SUBAY: Dur, burada kal! Karımın balıkçı Hsüeh Li'yi koynuna aldığı söylediler, doğru mu bu?

KADIN: Hsüeh Li şimdi geldi evinize. Ama hanımınızın odasına girmedi. Hanımınız erdemler içre sizi bekliyor. Sabahadek benim yanımda kaldı Hsüeh Li.

ADAM: Doğru efendim.

ZAYIF SUBAY: O halde karımı uğkusundan etmek istemem.

KADIN: Bay yargıç yeniden eşeğine binip, herkesin gözü önünde oradan ayrılıp gittiği için, tekrar yerinize dönebilirsiniz efendim, Böylece bizim köyde adalet de itibarını kaybetmemiş oldu. Hsüeh Li ile ikimiz, Hsüeh Li'nin ırmak kıyısındaki kulübesine gittik. (Eğilerek) Hsüeh Li, kocam benim.

ADAM: Fan Chin-ting! Karım benim.

ŞİŞMAN SUBAY (gülerek): İyi oynadın, kadın!

KADIN: Teşekkür ederim, efendim! Yalvarırım, bırakın da, nikâhlı kocamla köyüme gideyim. (Kadın, Adam'la gitmek ister)

ZAYIF SUBAY: Dur bakalım, kadın! Kolay kolay bizden ayrılıp gidemezsiniz! Oynadığın şey bizi kandırmadı. Birlikte nasıl yaşadınız, onu da bir öğrenelim hele!

ŞİŞMAN SUBAY: Kaç yıl beraber yaşadınız?

KADIN: Dört yıl, efendim.

ZAYIF SUBAY: Nerde?

KADIN: Irmak kıyısındaki kulübede.

ZAYIF SUBAY: Nasıl yaşadınız.

KADIN: Mutlu.

ADAM: Balıkla geçindik.

KADIN: Hsüeh Li, artık su üstünde taşlar sektirip, avarelik etmiyordu. Kocam çalışkan bir adam olmuştu.

ADAM: Irmak balıkla dolup taşıyordu, efendim.

ZAYIF SUBAY (alaylı, sert): Orada, ırmak kıyısında nasıl bir mutluluk sürdürdünüz? Şu mutluluğu bir de bize gösterseniz.

KADIN: Mutlu olan, mutluluğu düşünmez.

ADAM: Acır da bizi bırakırsanız, ırmak kıyısına gideceğiz gene (Gitmek isterler)

ZAYIF SUBAY: Durun! Mızraklar size çevrili. Bir adam daha atmayın. Irmak kıyısında dört yıl nasıl yaşadınız? Onu gösterin.

KADIN: Zor bu.

ADAM: Bırakın, gidelim.

ŞİŞMAN SUBAY: Numaranızı çakarız diye korkuyorsunuz, değil mi?

ZAYIF SUBAY: Nasıl yaşadığınızı bilmiyor musunuz?

KADIN (erkeği oynamağa sürükler): Birlikte aşağıya, ırmağa gittik. Kulübede yatıp, kalktık. Hasır üstünde oturduk. Böyle! - O zaman nasıl oturuyorduk, hatırla Hsüeh Li. (Biribirlerinden ayrı, yere otururlar)

ADAM: Sazlar arasından geçip giden uzun yol... Diz kapağıma kadar çamurlu suya bata, çıka taşıdım onu. Sonra taşlar...

KADIN: Üstüme titriyorsun, Hsüeh Li.

ADAM: Küçük körfezi taşla çevirdim. Orada balık oltaya gelmiyor pek.

KADIN: Gelmiyor, Hsüeh Li.

ADAM: Sonra balık tutmak için sepetler ördüm. Balığın kendisini emniyette hissettiği yerler vardır. Balık avlanacak yerleri buldum.

KADIN: Avlanacak yerleri buldun, Hsüeh Li.

ADAM: Söğüt dallarından büyük, değirmi sepetler ördüm. Su sepetlerin içinden akıp gidiyordu.

KADIN: Hemencecik ikimize yetecek kadar balık tutuverdin, Hsüeh Li.

ADAM: Dün sekiz taneydi. Bugün onbir. Bir sepet daha örüp, ırmağa salacağım. Hem balık tutup, hem de öğleden sonra düz taşlara yan gelerek sazlıkta, güneş batıncaya dek sulara bakacağım.

KADIN: Sonra da kulübemize gelirsin. Bize yetecek kadar yiyeceğimiz var.

ADAM: Yetecek kadar balık tuttuktan sonra, balıkları bir kayığa yüklemeyi düşünüyorum. İhtiyar balıkçı Wang, kayığı- nı haftada iki gün bana bırakacağına söz vermişti. Onun

kayığa ihtiyacı yok. Belki de artık kayığını hiç kullan-
mayacak. Dolu bir kayıkla bütün bir gün ırmak aşağı gider,
boş bir kayıkla kolayca ırmak yukarı gelirim. Balıklarımı
da sattım, gitti mi sana!

KADIN: Ve içinde seni beklediğim kulübemize dönersin.

ADAM: Ve bir gün, aşağıda, ırmağın bükülüp gittiği yerdeki
kente gitmek için bir kayığım olur.

KADIN: İş-güç sahibisin, Hsüeh Li. Mutlusun.

ADAM: Bir eşek arabası ile daha aşağılara, balığın, ırmağın
bükülük yerindeki küçük ve yoksul kentte biraz fazla para
ettiği yerlere gitmekten ne alıkoyabilir beni? Yolda
bir-kaç gün kalsam, ne çıkar?

KADIN: Dönüp geleceğini biliyorum, sabırla beklerim seni.
Evimiz bizi korur.

ADAM: Pazardaki hayatı bir bilsen, Fan Chin-ting. Yan-
larından geçip giderken kendileriyle iki çift söz edilme-
ni istemeyen büyük tüccarlar mı sorarsın? Pazardaki öte-berinin
tadına bakmak bahanesiyle otlanan, ama hiç beğenmeyen varlıklı
aileler yanında çalışan aşçılar mı ararsın? Sonra işçi karı-
ları, tellâllar, sarraflar... Bunların içinde benim dengim
olanlarla ahbaplık ediyorum. Sonra, "Dost, lahana çorbana
koyacak bir parça balık kuyruğun var mı?" diye soran yoksul
bilginler mi ararsın. Akıllı olmak zorundayım, akıllı.
Ötekilerden daha becerikli, daha gözü açık olmalıyım ki,
alış-verişte kandırmasınlar beni.

KADIN: Aklına güveniyorum. Kulübemizde bize yetecek kadar
öteberimiz de var. Dirliğimiz, düzenimiz bozulur diye korkum
yok.

ADAM: Öbürleri şeytan gibi fırıldaklar çeviriyorlar, ne haber?
Dün pazar yerine kendilerinden sonra geleyim diye, arabamın
tekerleklerinin birini kırdılar. Bakarsın, kayığımı kıyıya
bağladığım zinciri de çözüverirler. Dikkatli olmalıyım.
Onları aldatmak zorundayım. Bizim düşmanımız onlar!

KADIN: Nasıl düşmanlarımız olurlarmış? Kulübemizden başka
bir yerde yaşamak istemiyoruz ki!

ADAM: Bütün gün, akşama dek kulübede oturup duruyorsun.
Dünyada olup bitenlerden haberin yok senin. Ama ben...

KADIN: Kulübede kalalım, Hsüeh Li.

ADAM (sabırsız): Anlamıyor musun beni? Kulübede! Kulübede!
Boyuna kulübede diyorsun. Dört adım ileri! Dört adım geri!
Ve pencere hep kapalı! -(kızgın) Hay senin kulübene!

ŞİŞMAN SUBAY: Bravo! Bravo! Adam şimdi tam bir erkek

gibi konuştu.

KADIN (korkarak): Gidebilir miyiz şimdi?

ZAYIF SUBAY: Durun! Hatırladığıma göre, bir yıl önce ırmak iyice taşmıştı. Size de zararı dokunmuş olmalı.

KADIN: Yüce gönüllü kişiler! Bağışlayıcılar! Böyle korkunç bir şeyi bize hatarlatmasanız, olmaz mı?

ZAYIF SUBAY: Cevap verin! Sular yükseldiği zaman nerédeydiniz? Hsüeh Li?

ADAM (susar)

KADIN: Kulübemizin damı üstünde. Kulübemiz sağlam direklere dayanıyordu. Sular kamışlı kıyının arasından akıp gidiyordu.

ŞIŞMAN SUBAY (gülerek): Siz de damda oturuyordunuz demek! Tuhaf olmuyor muydu?

ZAYIF SUBAY: Damda ne kadar kaldınız?

KADIN: Ne kadar kalmıştık-

ADAM: Kayık sularla sürüklenip gitmişti.

KADIN: Dört bir yana, komşulara bağırдық. Ama tehlike içinde olan başkasını duymaz ki!

ADAM (kadına): Ne kadar sürdüydü?

KADIN: Bir gün, bir gece.

ZAYIF SUBAY (sert): Ve siz damda oturdunuz. Damın üstünde nasıl oturduysanız, öyle oturun bakalım. Biribirinize bakıp durdunuz!! Biribirinize bakacak biçimde oturun.

(Adam ve Kadın sanki dar ve eğri bir damda oturuyorlarmış gibi otururlar. Biribirlerine karşı, biribirlerine bakarak)

KADIN: Gece uzundu. Sabahleyin de...

ADAM (gözleri kadına dikili): Sana hiç böyle bakmamıştım.

KADIN: Sabretmemiz gerek, Hsüeh Li. Köyün yağ tüccarı Chang Ku-tung kayığı ile gelecek. İyi bir insandır.

ADAM (oturduğu yerden fırlar, kalkar): Sabır!

KADIN: Sel ırmak boyunda oturan herkes için yıkım oldu. Çünkü millet geçimini ırmaktan sağlıyordu.

ADAM (gitmek ister): Burada daha fazla oturmak istemiyorum.

ŞIŞMAN SUBAY: Dur, Hsüeh Li. Boğulmak mı istiyorsun? Damın çökmemesinin çaresine bak. Bir çocuk gibi sağa sola sıçrarsan ne olur sonra?

KADIN: Hsüeh Li, erik ye! Şu şişeden iç biraz. Sepetimde

daha bir-iki çanak pirinç, fasulye var. Kuru et bile var. Görüyor musun, her şeyi düşünmüşüm.

ZAYIF SUBAY: Karına bak! Yerli, yersiz kımlıdama!

KADIN: Akıl edemediğim, unuttuğum bir şey mi var, Hsüeh Li?

ADAM (gözlerini kadına diker): Daha bir zaman damda kalmak zorundayız.

KADIN: Üşüyor musun? Sepetimde bir örtü, bir köpek postu, bir de hasır var. Hasır ben örmüştüm.

ADAM: Hayır, üşümüyorum.

KADIN: Vücudun çömelip oturmaktan katılaştıysa, oğuyum. Yumuşar. Nasıl oğulacağını biliyorum.

ADAM: İstemem.

KADIN: Korkuyor musun? Irmak boyunca yürüdüğümüz o güzel yazı anlatayım mı sana?

ADAM: Anlatma.

KADIN: Canın mı sıkılıyor? Sana bir türkü söylüyeyim mi?

ADAM: Hayır.

KADIN: Hsüeh Li. Erim, erkeğim, kulun kölen olayım. Nedir istediğin?

ADAM (kalkmak ister)

ZAYIF SUBAY: Karına bak, Hsüeh Li! Damdaki yeriniz küçük. Kımlıdayıp durma!

ADAM: Sana bakıyorum.

KADIN: Sarı nehrin suları yarın çekilip gider. Ne düşünüyorsun?

ADAM: Sana bakıyorum.

KADIN (korkulu, korkulu): Seninle nasıl konuşacağımı bir bilsem. Bir türkü söylemek istiyorum sana.

(Söyler):

İlk günüydü yağmurun, oh ne iyi,
Giyiverdi baba yün takkeyi,
Dile geldi yağmur, güzelim yağmur.

Yağar üçüncü gün, yağar yağmur,
Şaşkın ana baba bakışır durur,
Yağmurda, güzelim yağmurda oy.

Dokuzuncu gün yağar da yağmur,
Fasulye çorbası sulanmış durur,
Yağmurdan, güzelim yağmurdan oy.

Onikinci gündü, kara tavuk geldi,
Güzel mi güzel onüçüncü gün, memleket şimdi
Yağmurdan, güzelim yağmurdan oy.

ADAM: (Heyecansız kadına bakar)

ZAYIF SUBAY: Olduğun yerde dur, Hsüeh Li! Kımıldama! Sular dama yükseliyor. Gözlerini karından ayırma! Ona bak!

ŞİŞMAN SUBAY: Bak ona! Karına bak! Karına baksana!

ZAYIF SUBAY: Karından ayrılıp da, bir yere gidemezsin!

ŞİŞMAN SUBAY: Dandan sulara atlıyamazsın!

ZAYIF SUBAY: Bu, ölüm demektir, Hsüeh Li. Karına bak!

ADAM (ayağa kalkar, bağırır): Hayır!

KADIN (dehşetle): Hsüeh Li! Kocam benim!

ADAM: Bırak beni gideyim.

KADIN: Ne yapmak istiyorsun? Kal burada! Kendini öldürecek-
sin! İkimizi de öldüreceksin!

ADAM: Gitmek istiyorum! Yanında kalmak istemiyorum! Daya-
namıyorum buna!

KADIN: Gidemezsin Hsüeh Li! Benim yanımda kalmak zorundasın.
Kanun gözümde kocamsın benim.

ADAM (kurtular ve "suya" atlar): Ben senin kocan değilim.
Tanımıyorum bile seni! Seni hiç tanımadım.

KADIN (bütün vücuduyla sarsılır, yağılır kalır. Yüzünü gözünü
yumruklar): Hsüeh Li!! !

ZAYIF SUBAY (ayağa sıçrar): Dur, asker! Bir adım daha
atarsan, mızraklar seni olduğun yere mıhlarlar!
(Adam durur)

ZAYIF SUBAY: Asker Hsüeh Li, Fan Chin-ting'i nikâhlı karısı
göstermekle kendisine acıyan İmparatoru ve bizi aldatmaya yel-
tendi. O bir asker kaçağıdır.

KADIN: Gönlü yüce kişiler! Saygı değer subaylar! Yanıldınız!
Hsüeh Li bunu heyecanından söyledi. Karısıyla dam üstünde
oturmak zorunda kalan bir adam, kızgınlığından nasıl böyle
söylerse, Hsüeh Li de kızgınlığından söyledi bunu.

ŞİŞMAN SUBAY: Hsüeh Li senden daha doğru oynadı. Partiyi
kaybeden sen oldun.

KADIN: Yüce gönüllü kişiler! Ben zavallı bir kadınıam. Ama
kocam benimdir.

ZAYIF SUBAY: Adam senden ayrılıp gitmek istedi. Sular bile
tutamadı onu.

KADIN: Üç gün sonra sular alçaldı.

ŞİŞMAN SUBAY: Kocan olmadığını itiraf et.

KADIN: Sular alçalmıştı. Kocaman bir fare ölüsüne benziyordu
toprak. Bozdu. Kabarıktı. Hsüeh Li ile daha bir zaman

beraber yaşadık.

ŞİŞMAN SUBAY: Bu beraber yaşamayı bir kez daha denemek ister misin? (Zayıf Subay'a) Ona bir şans daha ver. Bizi bir saat daha oyalar. Daracağına çekilmesi de daha çabuklaşır.

KADIN: Zavallı kocama acıdınız. Onu seviyorum. Kulübemiz tanınmayacak hale gelmişti. Masa, sandalye, yatak suya gitmişti. Sazlıktan köye giden patıkayı yeni baştan tepmek gerekiyordu.

ZAYIF SUBAY: Yoksa kocanın korkudan dili mi tutuldu?

ŞİŞMAN SUBAY: Hsüeh Li, duvarın dibine gitti. Pişman mı yoksa? İsterse geri gelebilir.

KADIN: İşte bu sıra köye asker yazıcılar geldiler. Ama Hsüeh Li yazıcıların seslerini duymamak için, kulaklarına ot tıkadı.

ŞİŞMAN SUBAY: Dinle, Hsüeh Li! Halin berbat. Kulübende ihtiyar bir geveze var. Köyde bunu bilenler diyorlar ki: "Elde avuçta bir şey olmayınca, ne alırsın, ne verirsin?" Sudaki balıklar da ölmüşler. Kokuları ta kıyıya geliyor.

KADIN: Ne dersin, Hsüeh Li?

ADAM: Git şuradan.

ZAYIF SUBAY (alay ederek): Askerlerin söylediği şarkıları bilmez misin? Ülkeler zaptedenlerden söz eder. Askere günde üç kap pirinç verilir. Aç köylüler günâe üç kap pirincini alan askere ne saygı duyarlar ya! Ve kayıkçı, askerleri ırmağın öte yakasına geçirmek için nasıl da didinir?

KADIN (yalvararak): Hsüeh Li!...

ADAM ("asker yazıcılara" doğru): Gidin! Gidin!

(Subaylar gülerler)

KADIN: Kulübede kal, Hsüeh Li. Yaz gelene, askerlere çekilene kadar kulübede kal.

ZAYIF SUBAY: Kocan askerlerle gitti. Senden bıkmıştı.

KADIN: Yemin ederim ki, gitmek istemedi kocam. Onu buldular, alıp götürdüler. Gitmek istemiyordu- söylesene, Hsüeh Li!

ADAM: Asker yazıcıların seslerine kulak asmadım. Kulübenin ötesinde, sazlıkta oturuyorum. Bulanık, pis suyun köpürdüğü yerde. Vay! Zavallı ben! Vay! Zavallı Hsüeh Li! Fan Chin-ting yiyeceğimizi biraz daha ucuza düşürmek için, yağ tüccarı ile kulübede konuşuyor. Karımın konuşmasını işitiyorum. Askerlerin su seddinin üstünden arka arkaya gidişlerini duyuyorum; balçığa gömülen çizmelerini çekiyorlar. Bağırtilarını işitiyorum; sazlığın içine iyice sinerek, kulaklarımı tıkayıp, yüzümü suya sokuyorum. Ooo, nasıl yaşarım ben?

(Rolünü yeniden oynar)

KADIN (Adam'ın uzağında, "kulübede"): Hsüeh Li, seni seviyorum.

ZAYIF SUBAY: Söz yağ tüccarının gelmesinden açılmamış mıydı?

KADIN: Yağ tüccarı Chang Ku-tung sevimli, dazlak kafalı bir baydır. Üçyüz metelik tutan borcumuzu bir ay sonra ödememiz için, kendisine rica ettim. O da ricamı kabul etti.

ŞIŞMAN SUBAY: Ve yağ tüccarı yeniden geldi, değil mi?

KADIN: İyilik sever efendinin biri. Fukara dostu. Sesi sizlerin sesine benziyor.

ŞIŞMAN SUBAY: Peki, kocan, Hsüeh Li?

KADIN: Hemen hemen bütün yaz sazlıkta oturdu.

ŞIŞMAN SUBAY: Ne yaptığını, ne ettiğini bilmek istiyor muydu?

KADIN: Seddin üstünden boyuna askerler geçiyordu. Onlardan saklanıyordu.

ZAYIF SUBAY: İhtiyor musun, Hsüeh Li? Sazlıktaki. Göbeğine kadar bulanık suya gömülmüş korkak herif, tembel adam, duyuyor musun? Yağ tüccarının alacağını sormaya geldiğini duyuyor musun?

ŞIŞMAN SUBAY: Hsüeh Li, yağ tüccarı yumuşak yüzlü, iyi bir adam. Karın Fan Chin-ting ona öyle bir rica etti ki, o da karının ricasını kıramayıp, borcunuzu bir ay daha uzattı.

KADIN: Hsüeh Li, yağ tüccarı Chang Ku-tun'un iyiliğini derim de, başka bir şey demem.

(Kahkahalar)

Yağ tüccarının sesi, hareketleri, kibar tutumu tıpkı sizinki gibiydi. (Şişman Subay'ı gösterir) Yağ tüccarı Chang Ku-tung'un güzel kişiliğini canlandırmak için, aşağıya kadar gelmenizi rica edebilir miyim? Böylece gerçeği öğrenmiş olacaksınız.

ZAYIF SUBAY: Yine bir kurnazlığın var kadın.

KADIN: İyi niyetler besleyen, şefkatli bir bay. Sık sık yoksul kulübeme geldi, benimle konuştu.

ŞIŞMAN SUBAY (aşağı gelir, yağ tüccarı rolünü oynamaya başlar): Ne hakkında konuştun?

(Kahkahalar)

ZAYIF SUBAY: Hey! Sazlıktaki! Hsüeh Li! Dinle! Dinle!

KADIN: Yağ fiyatları hakkında konuştuk. Bu konuda uzun uzun konuştuk. Çünkü her ikimiz de az çok fiyatlardan anlıyorduk. - Günaydan, Bay Chan Ku-tung!

ŞIŞMAN SUBAY (yağ tüccarı olarak): Güneydin Bayan Fan Chin-ting!

KADIN: İçeri gelsenize!

ŞİŞMAN SUBAY: Kocanız evde değil mi?

KADIN: Kocamın evde olup olmadığını niye soruyorsunuz? Bizi ilgilendiren meseleler hakkında sizinle konuşmak için, ondan izin aldım.

ZAYIF SUBAY: Dinle, öte yandaki! Sazlıktaki!

ŞİŞMAN SUBAY: Çok lütufkârsınız.

KADIN: İçeri buyurun da, sizin gibi maksatlı gelmiş bir konuga lâyık olan ikramda bulunayım. (Zayıf Subay'ın gülüşü) Ne gülüp duruyorsunuz, orada? Basit nezaket kaidelerini bilmez misiniz?

ZAYIF SUBAY: Devam! Devam! Asker Hsüeh Li'nin karısı! Kulübeni, kocanı ve senin için değerli olan şeyleri korumanın yoluna bak.

ŞİŞMAN SUBAY: Seninle yaptığım yağ pazarlığında zarara girmiyorum. Her ne kadar ırmak taşıdığı zaman yağ küplerim sulara karışıp gittilerse de, geride kalan bir-kaç küpün fiyatı, bana zararımı belli etmeyecek kadar yükseldi.

KADIN: Sizi zarara sokmak istemem. İyiliğinizi dünya âlem biliyor.

ŞİŞMAN SUBAY (Kadın'a yaklaşmayı sınıyor): kadın karşı koyar): Aklımdakinden konuşmaktansa, iyiliğimden konuşmak daha iyidir. İhmalkârlılığım yüzünden uğradığım faiz kayıplarını hesaba katmıyalım, katmıyalım ama, iyiliğimi ödemek için de başka bir mükâfat bulmayı deneyselim.

KADIN: Borcumuzun bir ay sonraya bırakılmasını rica edeceğim. Kocamın akli başına gelinceye dek.

ŞİŞMAN SUBAY: Kocanızın akli başına gelinceye dek, kulübenizde alış-veriş yaparım sizinle.

KADIN: İyi bir insansınız, Bay Chang Ku-tung. Kocama bunu bildirmem gerek.

ZAYIF SUBAY: Dinle bakalım, Hsüeh Li. Karın doğruyu söylüyor mu, söylemiyor mu?

(Adam ayağa kalkar, yavaş yavaş "kulübeye" yaklaşır)

KADIN: Bu bize sattığınız yağ ve yiyeceklerden kocamdan daha iyi anlarım. Onun için sizinle ben konuşuyorum.

ŞİŞMAN SUBAY: Akıllı bir kadınsınız, Fan Chin-ting.

KADIN: Akıldan yoksun olan insan,indeki hayvan gibi ölür gider.

ZAYIF SUBAY (Arada, sertçe bağırır): Peki, ya akli yetmezse?

KADIN (Zayıf Subay'a, saygılı): Sizin aklınızla kendi aklımı ölçmekten korkarım, efendim. Gerçekler yardım ediyor bana. Aklımın kuvveti bu yüzden.

ZAYIF SUBAY: Yağ tüccarından hediyeler almadın mı?

KADIN: Hatırlamıyorum.

ZAYIF SUBAY: Hele düşün bakalım. Kocana göstermek istemediğin, şöyle küçük cinsten hediyeler ikrama geçebilirdi, hani!

KADIN: Ferasetinizden korkuyorum, efendim. Ne demek istiyorsunuz yani?

ZAYIF SUBAY: Suçunu ispat etmek istiyorum. Hey, kocası askere giden kadın! Kocan senden ne zaman ayrılıp gitti?

KADIN: Yaz gelmeden önce.

ZAYIF SUBAY: Ayrılıp gitti- ve sen onu burada yeniden buldun. (Kadın'a doğru bir muska uzatır)

KADIN (korkmuşü kocasının muskasını tanır, kendine hâkim olmaya çalışır): Ne demek istiyorsunuz, anlamıyorum efendim?

ZAYIF SUBAY: Bu muskayı tanıyor musun?

KADIN: Hayır efendim.

ZAYIF SUBAY: İyice kulak ver, Hsüeh Li.

KADIN: Muskayı ben yitirmedim ki. Nasıl tanırmışım onu?

ZAYIF SUBAY: Güney kapısında ölen askerlerin üstlerinin aranmasını emrettik. Askerlerden birisi ararken bu muskayı bulmuş; hemen alıp getirdi.

KADIN: Ölen yiğit bir askerdir. (Kendini koyverir): Niçin gittin, Hsüeh Li?

ZAYIF SUBAY: Ne diyorsun?

KADIN: Yeri cennet olsun!

ZAYIF SUBAY: Ana ölülerden biri seni tedirgin edebilirdi.

KADIN: Ölüler yaşamalarını isteyenlerden öç almazlar.

ZAYIF SUBAY: Muskanın üstündeki yazıyı oku!

KADIN: Okuyamıyorum.

ZAYIF SUBAY: Ama evvelce bir kez okumuştun, değil mi?

KADIN (durarak): Hatırlamıyorum, efendim.

ZAYIF SUBAY: Madem okumak istemiyorsun, muskanın üstünde ne yazdığını ben sana söyleyeyim. (Adam'a) Bu kadının kocası olacak adam, dinle bak: (okur): "Fan Chin-ting bu muskayı kocası Hsüeh Li'ye evlilik gününün bağlılığı ile verir." Bu muskayı biz Hsüeh Li'nin boynundan aldık.

(Muskayı aşağı atar. Kadın muskayı düştüğü yerden alır)

KADIN (kendini tutar): Ölüleri rahat bıraksanız.

ZAYIF SUBAY (Öne doğru eğilir): Ağlıyor musun?

KADIN: Ölülerinizin arasında yatan o zavallı adamı tanımıyorum ki. Niçin ağlıyacak mıyım?

ZAYIF SUBAY (Adam'a): İşittin mi?

ŞİŞMAN SUBAY: Çok iyi oynadın, kadın! Eğer ölen asker senin gerçek kocan, bu da senin sahte kocan olsaydı, sahte olanın senden korkması, senden çekinmesi gerekirdi. O kadar güzel oynadın ki, kadın! Olursa bu kadar olur.

KADIN: Sazlıkta oturup duran kocamı, Hsüeh Li'yi seviyorum. Gönlü yüce kişiler, yalvarırım, bırakın da benimle gelsin. Ata sözü ne der: "Yer göğün, gök yerin, erkek kadının, kadın erkeğindir." Hsüeh Li, gel bana.

ZAYIF SUBAY (Adam'a): İşitiyor musun?

ADAM (kızgın): Evet. Kocan öldü senin. Gözüne bir ok saplandı.

ZAYIF SUBAY: Şimdi kendini ele verdin asker! Sen bu kadının kocasını tanıyordun. Arkadaşında senin. Okla vurulduğu zaman, surun üstünde, onun yanında duruyordun. Şimdiyse onun yerine geçip karısıyla kaçıp gitmeyi düşündün.

ADAM (korkmuş): Saygı değer subaylar! Ne tolgamızı, ne de zırhımızı çıkardık. Onu tanımadım ki. Sırf kızgınlık yüzünden suçladım karımı.

KADIN: Hsüeh Li, Chang Kut-ung'la konuştuğum zaman da kıskanıyordu beni. Oysa, sizi temin ederim, Bay Chang Ku-tung soylu bir kişiydi. Ona ne dediğimi dinleyin: (Şişman Subay, yağ tüccarı olarak yeniden kadının yanına gelir). İyi ki yeniden geldiniz Bay Chang Ku-tung. Durumumuz kötü çünkü. Borcumuzu iki aydan önce ödeyemeyeceğimizi bilmenizi rica ederim. Yoksa kulübemizde oturamayız artık.

ŞİŞMAN SUBAY: Bayan Fan Chin-ting nasıl da sevimli, sevimli rica etmesini biliyorsunuz.

KADIN: Yoksa nerde kalırız? Tarlalarda kalsak, ilkbahar yağmurlarıyla boğulur gideriz. Köyde kalsak, başını sokacak bir damı olan herkes bizimle alay eder; sokakta kalsak, askerler sürükler, götürür. Oysa biz, kulübemizde yan yana oturmaktan başka bir şey istemiyoruz.

ŞİŞMAN SUBAY: Kocan nerede, Fan Chin-ting?

KADIN: Dışarda, sazlıkta- o kadar uzakta değil.

ŞİŞMAN SUBAY: İçeri gelmiyecek mi?

KADIN: Elinde bir bıçak var. Hasır örmek için kamyş kesiyor.

ZAYIF SUBAY: Ne yapıp, ne edersin adam?

ADAM: Bıçağımı bir dala astım. Ben burada otururken, sazlık

çevremde daha da sıklaşıyor. Hiç bir şey yapmıyorum. Uzaktan yağ tüccarı Chang Ku-tung'un sesini işitiyorum. Eski, dost bir ses. Bilginlerin kitaplarında okuduğumuz, üç bin yıllık eski bir dostluk. Burada, sazlıkta dostluk ne işe yarar ki? İyilik, dostluk diye kulağıma gelen şeyler nasıl eziyor beni. Elim kolumu bağlayan iyiliklerden nefret ederim. Yağ tüccarı Chang Ku-tung bize bir aylık tıkinacak yiyecek verirse, ikimiz birden bir ay süresince yağ tüccarını düşünmek zorundayız. İki aylık verirse, iki ay boyunca başka hiç-bir şeyin sözünü etmeyiz; kerem edip de, borcumusun hepsini bağışlarsa, büyüklüğünü uzun bir zaman dilimizden düşürmeyiz. Uzun bir zaman...

ŞİŞMAN SUBAY: Öyle bir mutluluk görüyorum ki, ölssem alacağımı istiyemem. (Kadın'a yaklaşmak ister)

KADIN (uzaklaşır): Eksik olmayın Bay Chan Ku-tung.

ŞİŞMAN SUBAY: Kocanız ne zaman geri döner?

KADIN: Akşama.

ZAYIF SUBAY (Adam'a, oldukça yüksek sesle) İşler kötüye gidiyor, asker! Sıçra! Fırla yerinden!

(Adam, "saklandığı yerden" dışarı fırlar ve "yağ tüccarını bıçakla yere serer." Şişman Subay, Adam'ın kendisini bıçaklayıp yere sermesinden sonra, yerden kalkar, gülerek eski yerine döner.)

KADIN: Ne yaptın, ben adam? İyiliğimizden başka bir şey istemeyen Bay Chan Ku-tung'u öldürdün. Ne olacak şimdi? Boyuna sazlıkta oturup, düşüncelere daldın. Daldın da aklını oynattın. Arkana düştüklerini işitir gibiyim. Kim koruyacak seni? Nereye kaçmak istiyorsun?

ADAM: Burada kalamam.

KADIN: Tarlalara gitsen, köpek salarlar ardına. Sokakta kalsan, askerler sürükler götürür.

ADAM: Kaçıp gitmek istiyorum.

KADIN: Dinle! Geliyorlar... duyuyorum. Polis geliyor. Ben kapının önüne dururum, sen de kapının ardına saklanırsın. Seni yakalamak isteyen polislerle ben konuşurum. (Subaylar'a): Saygı değer subaylar, işte tıpkı böyle oldu o zaman. (Kadın Adam'ı kapının arkasındaki "saklanacak yere" iter ve önüne dikilir). Hey! Sizlere söylüyorum. O kadar acele etmeyin, nazik olun biraz. İnsan tanımadığı bir eve böyle mi girer? Kıyayı, bucağı ne koklayıp duruyorsunuz, öyle? Yoksa bir tas keçi sütü mü istiyorsunuz? Yarım piliç mi? Burada zırnık bulamazsınız. Zenginlerin evini arayın. Hayır, kapının önünden çekilmem. Biz yoksul kimseleriz, baylar! Bizde bir çuval pireli mısır unundan

başka bir şey bulunmaz. Eğer oturup dinlenmek ve tuşlanmış lahana koçanı istiyorsanız, eğer açsanız ve bir kapı bulup da... korkmayın, arkanızdan işaret etmem. Hayır! Önünde dikilip durduğum bu kapıdan içeri sokmam sizi. Kocam ne yaptı ki, arıyorsunuz onu? Bir şey mi çaldı? İçip içip ortalığı gürültüye mi verdi? Yoksa sizinle alay mı etti? Öyle olmuşa benziyor, tanrılar bağışlasın onu! -Hayır! Buradan içeri giremezsiniz. Kocam... kocamı alamazsınız. Buna izin vermem. (Var olduğu sanılan polisler, gene var olduğu sanılan kapıyı kırıp, kadını bir yana iterler. Kadın arkasına dönüp, "kapının" ardına bakar: Adam ortadan kaybolmuştur. Subaylar ve sur üstündeki askerler gülmekten katılırlar)

ZAYIF SUBAY: Kocan nerede kadın?

ŞIŞMAN SUBAY: Koşup gittiğini görmedin mi?

ZAYIF SUBAY: Surun arkasına gitti.

ŞIŞMAN SUBAY: Kocan polisten değil, seninle beraber yaşamaktan korkuyor.

ZAYIF SUBAY: Kadın, gelmez o bir daha. Evine git.

ŞIŞMAN SUBAY: Ögüdümüzü dinle de, git evine. Oyunu kaybettin.

KADIN (korku ile bağırır): Hsüeh Li! ! ! Kocam!

ZAYIF SUBAY: İlk kocan da isteyerek ayrılıp gitmedi mi, senden? Muskalı zinciri alıp da, saklıyan sen değil misin? Köyüne dön de muskayı çamaşırcı kadınlara göster.

KADIN (kuşkulu): Hsüeh Li.... Hsüeh Li....

(Sur üstündeki askerlerin ağız dolusu kahkahaları işitilir.)

KADIN: İmparator nerede?

ZAYIF SUBAY: İmparator olanı biteni seyredip, bir iyice eğlendi. Biraz önce de gitti.

KADIN (Gittikçe artan vahşi bir kızgınlıkla): Gitti, ha! Uykuya yatmış olacak herhalde. Ama bağırırsam, uyanmaz mı? İmparator! İmparator! İmparator! Duy beni! Söyle, başım dara düştüğü zaman, senin de başın dara düştü mü? Her şeyi gördün ve tek söz etmeden gittin! Nefret ediyorum senden! Tacından tahtından olasin! Allı pullu, sırmalı elbiselerini bir daha giymiyesin! Umacının birisin! Boynun devrilir de, ben de gülerek oh çekerim! Ya sizler! Yukardakiler! Ne de güzel yerler ayırtmışsınız kendinize. Hepinizin de yeri yukarda. Memleketi en ücra yerlerine dek görebilirsiniz! Konuşmalarınız ne kadar da nazik! Herhalde benden söz ediyorsunuz. Edin bakalım! Gülerim hepinize! Dinlemiyorum ki sizi! Yukardaki aptallar susmazlar mı, diye bağırıyorum işte!

Yerin aşağıda benim. Uzakları göremem. Komşuların söylediklerinden faslasını duymam. Haddimi bilirim ben! Ama- yaşıyorum. Hayattayım! İnsanca yaşamadımsa, kabahat kimin?

(Subaylar gitmişlerdir)

Kabahat kimindir? Bilmiyorsunuz, değil mi? Yukardaki yeriniz havada da ondan! Hay sizin hindiler gibi kabarmanıza güleyim bari! Nasıl da süslü, iki dirhem bir çekirdeksiniz! Şişman ve görkemli! İğdiş edilmiş, besili horozlar gibi. Nasıl da yukarda kasıla kasıla, boş, iğreti konuşuyorsunuz! Ne yaptım ben? İyi olmak için, didindim durdum. Bundan kötülük çıktı. Öyle değil mi? Kocamla beraber olmak istedim. O da elinden geleni yaptı; ama sonra çekip gitti. Niçin gitti? Kanunlarınızda yeri var mı bunun? Adaletiniz buna ne der? Besili Horozlar! Aqın ağzınızı, iki söz edin de güleyim! -Nerde oraya, surun arkasına giden adam? Hsüeh Li, duy beni! Dışarı gel! Gelmiyorsun, ha! Kocam gelmiyor, erkeğim gelmiyor. Ölmüş! Bir taş, bir toprak yığını olmuş, ölüp gitmiş. Gelmiyor. Hsüeh Li! ! ! İstiyerek gitti... Korkak, tembel herif! Çekip gittin. İşe yaramas sigir! Katillerin yanına git! Sen de onlardansın! Arkandan göz yaşı dökeceğimi sanıyorsan, yanılıyorsun. Pis kokunun dağılıp gitmesi için, kulübeyi ateşle tütüslüyeceğim. Bütün dünya baştan aşağı göz yakacak dumana kessin de, pis kokun dağılıp gitsin! Hay! Yukardakiler! Niçin bana bütün dünyanın koktuğunu söylemezsiniz? Burunlarınız benim burnumdan daha yukarda, daha hassa! Bu dünya niye kokar, bilmeniz gerek? İyi olan kokuyor, adalet kokuyor, yiğitlik, mutluluk, hepsi, her şey kokuyor. Püf! Kokuşmuş, yeşil, kurt yeniği ile dolu kadavra! Burnumu tikiyorum! Hay senin yüzüne tüküreyim! (Surun duvarına doğru koşar) Bırak, içeri gireyim duvar! Yol aç bana! Duvar! Kalın, kocaman, eski, ahmak duvar! Dinle beni! Ben, Fan Chin-ting, aşağıdayım! Burada dikilip durmak istemiyorum. Delip geçmek istiyorum seni. Başımı taşlara vuracağım, vuracağım, vuracağım, ta ki yıkılasın! En çok sana kin besliyorum, duvar! Erimle, erkeğimle buluşamıyorum. Bu ne demektir, bilir misin duvar? Niçin gitti kocam? Niye biribirimizi anlamayız? Niye durursun burda, duvar? Niye ben bu yandayım da, kocam öte yanda? Kanunların neden hiç değeri yoktur? İyi isteklerin hepsinin değeri sıfır! Umudun, kaygının, aklın, sevginin, hepsinin hiç bir değeri yok! Hiç bir değeri yok! Hiç bir değeri! Duvar., ne diye durursun burda, cevap ver? Susma! Niye burda durursun? Cevap ver! Cevap ver! (Üfkeden kendinden geçmiş bir halde, deliler gibi duvarı yumruklar) Senden nefret ediyorum! Yüzüne tüküreyim! Gülerim sana, duvar! Lânet olsun! Ben... ben... ben... ben...

(Kobet yerinden bir asker yaklaşmıştır. Askerin yüzü tolganın örtüsüyle kaplıdır, ama sesinden biraz önce kadınla gitmek isteyen

asker olduğu anlaşılır. Asker donuk, kişiliksiz, ilgisizdir; tıpkı duvar gibi. Mızrağıyla kadını dürter)

ASKER: Haydi bakalım! Çek git buradan, kadın! Bağırıp çağırmanı hiç kimse duymaz.

(Kadın ürkerek yerinden fırlar, gözlerini askere diker)

P E R D E